МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ХЛЄБНІКОВА ОЛЬГА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 78 (07)

ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВУЗІВ КУЛЬТУРИ

13.00.02 — методика викладання музики
та методика музичного виховання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ-1998

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Київському державному університеті культури і мистецтв, Міністерство культури і мистецтв України.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, доцент ІЛЬЧЕНКО Олександр Олександрович, професор, завідувач кафедри народних інструментів Київського державного університету культури і мистецтв

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент ОЛЕКСЮК Ольга Миколаївна, професор кафедри народних інструментів Київського державного університету культури і мистецтв

кандидат педагогічних наук, доцент ШПАК Вікторія Іванівна, доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова

Провідна установа: Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, кафедра гри на музичних інструментах, Міністерство освіти України, м. Київ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми. Здобуття Україною незалежності, докорінні перетворення в політичній, соціальній, культурній сферах життєдіяльності суспільства гостро поставили питання про необхідність реформування системи вищої освіти, значного поліпшення якості підготовки фахівців, формування у них знань, практичних умінь та навичок продуктивної професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах.

Проблема підготовки фахівців у галузі народного мистецтва має особливе значення, оскільки саме від них значною мірою залежить стан відродження національної культури, розвиток художніх традицій, формування у громадян нового соціально-художнього світогляду, ціннісно-оцінних орієнтацій, ефективність залучення мас до активної художньо-творчої діяльності. Одним з домінуючих факторів поліпшення якості підготовки фахівців є цілеспрямоване формування у навчальному процесі досвіду практичної діяльності.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребами сучасної теорії і практики музичної педагогіки, яка не має наукового обґрунтування поняття "досвід музично-виконавської діяльності", його соціальних і художньо-професійних функцій, засобів формування тощо. Відсутність теоретичних знань, зрозуміло, негативно впливає на якість практичного освоєння студентами досвіду музично-виконавської діяльності, а звідси і на якість підготовки фахівців даного напрямку. У зв'язку з даними обставинами цілеспрямоване формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності є актуальною проблемою педагогічної науки і вимагає ретельного науково-теоретичного дослідження та практичної апробації його результатів.

У даний час проблема формування досвіду музично-виконавської діяльності ще не стала об'єктом наукового дослідження. В дисертації розглядаються і аналізуються різноманітні точки зору, наукові позиції і концепції щодо розуміння і тлумачення поняття "досвід". Так, у філософії виявлено декілька аспектів розуміння даного поняття, зокрема: як результату освоєння емпіричних знань і їх теоретичного узагальнення /Аверін О.М., Вахтомін Н.К., Панов В.Г., Уваров А.І. та інші/; як форми духовно-практичного освоєння світу і результату діяльності людини /Іванов В.П., Лой А.М., Солонько І.А.,

Шмирьов В.С. та інші/; спостереження і практики /Павлов В.В./; як пізнавально-ціннісного відображення дійсності /Александров В.В./. Дослідники, які вивчають питання сутності, змісту, структури і способів виміру досвіду, визначають дану категорію гносеології як процес взаємовпливу людини і об'єктивної реальності.

Основою сучасних наукових психологічних досліджень проблеми освоєння соціального досвіду як специфічної форми онтогенезу людини, є теорія діяльності. Відомі вчені Абульханова-Славська К.О., Ананьєв Б.Г., Божович Л.І., Виготський Л.С., Гальперін П.Я., Давидов В.В., Запорожець О.В., Леонтьєв О.М., Ломов Б.Ф., Лурія О.Р., Рубінштейн С.Л. та інші діяльність розглядають як фактор розвитку психіки людини. Сутність "діяльнісного" підходу полягає у тлумаченні психіки людини як продукту життя суспільства на певному етапі його еволюції і результату її діяльності. У межах даного підходу до розуміння процесу освоєння людиною соціального досвіду продовжується розробка питань змісту і структури досвіду особистості /Азарян А.Г., Гіппенрейтер Ю.Б., Непомнящая Н.І., Платонов К.К., Суровегіна Н.А., Харламенкова Н.Є. та інші/.

Окремі питання формування досвіду знаходимо у психолого-педагогічних працях Габай Т.В., Граф В.В., Ільясова І.І., Лернера І.Я., Лядіса В.Я., Тализіної Н.Ф., Ельконіна Д.Б. та інших, присвячених спрацюванню системи навчання.

Дослідження сутності поняття "досвід" в естетиці пов'язуються з вивченням досвіду естетичної діяльності людини. Концепція, опрацьована Зязюном І.А., дозволяє усвідомити сутність, зміст, структуру і механізм формування досвіду цієї діяльності. Окремі аспекти дослідження проблеми взаємодії естетичного досвіду з іншими видами досвіду, зокрема з моральним досвідом особистості, відображені у працях Коваль Л.Г., Любімої Р.М., Олексюк О.М., Шкодяр А.В. та інших. У дослідженнях, присвячених вивченню досвіду творчої діяльності, увага вчених переважно зосереджується на аналізі особливостей взаємодії художнього і естетичного виховання особистості, формування естетичного ставлення до мистецтва /Грязноглазова Т.І., Завадська Т.М., Колошина І.П., Раппопорт С.Х., Цалмс Є.В., Шевнюк О.Д. та інші/.

Деякі автори поняття "досвід" розглядають як засіб формування окремих якостей, умінь та навичок конкретної діяльності у звуженому розумінні. Так, Асафьев Б.В., Михайлов М.К., Назайкінський Є.В.

тлумачать досвід як музично-слуховий досвід, що відображає обсяг внутрішньо-слухових музично-інтонаційних уявлень і комплекс емоційних переживань людини. Ветлугіна Н.О., Горюнова Л.В. трактують музичний досвід як досвід музичної діяльності - важливий фактор музичного розвитку дітей.

З наукових доробок, що безпосередньо розглядають питання музично-виконавської діяльності і змістовно висвітлюють проблеми досвіду, необхідно відзначити праці Беліковой В.В., Гінзбурга Г.М., Гінзбурга Л.С., Григорьева В.Ю., Мільштейна Я.І., Раппопорта С.Х. та інших. Проблемам вивчення сутності музичного твору і його інтерпретації присвячені праці Бенюмова М.І., Гуревич Л.Н., Гуренка Є.Г., Ільченка О.О., Корихалової Н.П., Москаленка В.Г., Назайкінського Є.В., Скребкової-Філатової М.С., Сохора А.Н. та інших. Психологічні особливості музично-виконавської діяльності розглядаються у працях Бочкарьова Л.Л., Єркіної Є.Б., Заболоцького Ю.М., Корженевського А.Й., Ражнікова В.Г., Самітова В.З., Цагареллі Ю.О., Юника Д.Г. та інших.

Теоретичним основам майстерності виконавця-інструменталіста присвячені праці Бая Ю.М., Берлянчика М.М., Гутнікова Б.В., Давидова М.А., Кузьміної Л.О., Сраджева В.П., Шульпякова О.Ф. та інших. Проблеми удосконалення професійної підготовки виконавців-інструменталістів висвітлюються у працях Алексєєва О.Д., Булатової Е.І., Ліберман Є.Я., Малінковської А.В., Олексюк О.М., Приходько В.І., Сайгушиної О.П., Фоміна В.П. та інших. Такі дослідники як Арчажнікова Л.Г., Белая Н.Д., Гринчук Г.П., Краснова-Соколова О.І., Могілевська І.М., Падалка Г.М., Прушковська Н.Н., Рудницька О.П., Чернявська І.Ф. та інші розглядають особливості музично-виконавської підготовки у педагогічних вузах. Разом з тим поза увагою дослідників залишається один з важливих, невід'ємних компонентів спеціальної підготовки виконавців - формування досвіду музично-виконавської діяльності.

Проблеми індивідуального навчання музиканта-виконавця в класі спеціального інструменту розглядали Баренбойм Л.А., Гінзбург Г.М., Коган Г.М., Мілич Б.О., Нейгауз Г.Г., Савшинський С.І., Хурсіна Ж.І., Ципін Г.М. та інші, які у своїх працях широко висвітлюють досвід роботи інших відомих музикантів-педагогів.

Разом з тим всі дослідження, що представляють різні науки і наукові напрямки, фактично не торкаються питань, пов'язаних з

проблемами формування досвіду професійної діяльності. Зокрема, не робилися спроби виявити і обгрунтувати закономірності, особливості та методику формування досвіду музично-виконавської діяльності як невід'ємної складової частини фахової підготовки, розглянути процес формування досвіду як певну систему професійного навчання.

Актуальність та недостатня наукова розробленість даної проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: "Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури". Дослідження виконано на прикладі дисципліни "Спеціальний інструмент"

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження є частиною комплексної теми "Актуальні проблеми теорії музики та музичного виховання", яка вивчається на кафедрі теорії музики та музичного виховання Київського державного університету культури і мистецтв.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка студентів вузів культури.

Предмет дослідження - процес формування досвіду музично-виконавської діяльності як складової частини професійної підготовки.

Мета дослідження полягає у теоретичному обгрунтуванні сутності досвіду музично-виконавської діяльності і опрацюванні методики його формування у студентів.

В основу даного дисертаційного дослідження було покладено гіпотезу, згідно якої ефективність формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності можлива за умови застосування науково обгрунтованої системи навчання і методики її реалізації.

Відповідно до мети і гіпотези були визначені завдання дослідження:

- розкрити сутність, зміст, структуру досвіду музично-виконавської діяльності та його значення у фаховій підготовці студентів;
- визначити критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів;
- науково обгрунтувати складові компоненти процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності;
- експериментально перевірити у навчальному процесі методику формування досвіду музично-виконавської діяльності за запропонованою схемою.

Теоретичними засадами дослідження стали наукові положення філософії про досвід як форму духовно-практичного освоєння об'ек-

тивної дійсності /Аверін О.М., Іванов В.П., Лой А.Н., Панов В.Г., Швирьов В.С. та інші/; психологічна теорія діяльності людини /Виготський Л.С., Давидов В.В., Гальперін П.Я., Леонтьєв О.М. та інші/; концепція естетичного досвіду особистості /Зязюн І.А., Коваль Л.Г., Олексюк О.М., Шевнюк О.Л. та інші/; теоретичні положення музикознавства, що стосуються специфіки художньо-творчого процесу /Назайкінський Є.В., Раппопорт С.Х., Целмс Є.В. та інші/, змісту музично-виконавської діяльності /Белікова В.В., Бодіна О.А., Гінзбург Г.М., Гінзбург Л.С., Мільштейн Я.І. та інші/, методів музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору /Асафьев Б.В., Мазель Л.А., Малінковська А.В., Медушевський В.В., Приходько В.І., Сайгушкіна О.П., Цуккерман В.А. та інші/, виявлення особливостей виконавського освоєння твору і його інтерпретації /Ільченко О.О., Корихалова Н.П., Ліберман Є.Я., Москаленко В.Г., Раппопорт С.Х., Шульпяков О.Ф. та інші/.

У дисертаційному дослідженні використовувалися такі методи:

1. Теоретичний аналіз наукової і методичної літератури з проблеми дослідження.

2. Цілеспрямоване спостереження за ходом навчально-виховного процесу у класі спеціального інструменту і аналіз результатів творчої діяльності студентів.

3. Соціологічні методи /анкетування, інтерв'ювання, бесіди, тестування, самооцінка/.

4. Статистичні методи /порівняльний аналіз експериментальних даних, якісна оцінка результатів дослідження/.

5. Педагогічний експеримент.

У дисертаційному дослідженні використовувалися наукові розробки, навчальна документація /навчальні плани, робочі програми, індивідуальні плани студентів/.

Базою дослідження були визначені факультети народної художньої творчості Харківського державного інституту культури, Миколаївської філії Київського державного університету культури і мистецтв та факультет музичного мистецтва Київського державного університету культури і мистецтв. Загальна кількість респондентів склала 700 осіб. У формувчому експерименті брали участь 40 студентів кафедри народних інструментів Київського державного університету культури і мистецтв.

На першому етапі дослідження / 1994 - 1995 рр./ проводився

констатуючий експеримент, метою якого було виявлення стану формування і рівня сформованості у студентів досвіду музично-виконавської діяльності.

На другому етапі дослідження / 1995 - 1996 рр./ проводився формуючий експеримент, у процесі якого проходила апробація система формування досвіду музично-виконавської діяльності і методика її реалізації.

Третій етап дослідження / 1996 - 1997 рр./ передбачав аналіз і перевірку отриманих даних формуючого експерименту. Проводилося узагальнення всіх результатів експериментально-дослідної роботи, їх описання і науково-теоретична інтерпретація.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що уперше досвід музично-виконавської діяльності розглядається як складова частина професійної підготовки студентів вузів культури, визначені і науково обґрунтовані його сутність, зміст, структура і критерії сформованості у студентів музичних спеціалізацій вузів культури; розкритий системний підхід до формування досвіду музично-виконавської діяльності, розроблено методику практичної реалізації запропонованої системи навчання.

Теоретичний і емпіричний матеріал дисертації може використовуватися у науково-дослідній роботі у галузі музичного мистецтва.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні теоретичні положення, отримані висновки і методичні рекомендації можуть бути використані у практичній музично-виконавській діяльності, на заняттях з спеціального інструменту у вищих і середніх навчальних закладах культури і мистецтва, а також у розробці навчальних планів, програм, спецкурсів, підручників і посібників.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри теорії музики і музичного виховання Київського державного університету культури і мистецтв / 1995, 1996, 1997 рр./, Всеукраїнській науково-творчій конференції "Проблеми розвитку художньої культури" /м. Київ, 1994 р./ Всеукраїнській науково-творчій конференції "Художня культура: проблеми, перспективи" /м. Київ, 1996 р./, Міжвузівській науково-творчій конференції "Культура. Мистецтво. Суспільство" /м. Київ, 1996 р./, звітній науково-творчій конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів факультету музичного мистецтва КДУКіМ "Проблеми збереження музичної культури в сучасних умовах" /м. Київ, 1998 р./, а

також викладені у статтях, вказаних у списку публікацій.

Матеріали дослідження використані у виконавській підготовці студентів кафедри народних інструментів Київського державного університету культури і мистецтв.

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації відображені у 6 публікаціях автора: 5 статтях і одній публікації у збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-творчої конференції "Проблеми розвитку художньої культури" /м. Київ, 1994 р./

Структура дисертації. Робота складається з вступу, двох розділів, списку використаних джерел, що містять 270 назв, додатку, викладеному на 30 сторінках. Загальний обсяг дисертації 200 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обгрунтовується актуальність теми дисертації, визначається об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження, надається характеристика методологічній і джерельній базі дослідження, визначається мета, завдання, наукова новизна, практичне значення дисертації. Подаються відомості про експериментальну частину, методику дослідження та апробацію і впровадження його результатів.

У розділі І. "Досвід музично-виконавської діяльності як складова частина фахової підготовки музикантів-інструменталістів" зазначається, що формування даного досвіду є одним з важливих чинників, які суттєво впливають на ефективність підготовки фахівців у галузі художньої творчості. Розкривається сутність, зміст і структура досвіду музично-виконавської діяльності, аналізується стан формування його у студентів вузів культури.

У даному розділі розглядається зміст фахової підготовки студентів спеціалізації "Народно-інструментальне виконавство". При цьому зазначається, що основним недоліком даної підготовки, як свідчать спостереження, є недостатня скоординованість теоретичного і практичного навчання. Так, музично-теоретичні дисципліни викладаються у недостатньому зв'язку з майбутньою професійною, зокрема музично-виконавською діяльністю, а навчання грі на інструменті не завжди спирається на міцний теоретичний фундамент. Внаслідок цього, студенти не набувають досвіду виконавської діяльності, оскільки викладання спеціальних дисциплін як певного професійно-освітнього комплексу

підготовки спеціаліста, не спрямовується належним чином на формування цього досвіду.

Необхідною передумовою організації дійового процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності є глибоке розуміння сутності поняття "досвід", зокрема "досвід музично-виконавської діяльності", особливостей формування відповідних умінь і навичок в умовах вузу.

Досвід музично-виконавської діяльності - це сутнісна характеристика особистості виконавця, що відображає рівень оволодіння цією діяльністю, який досягається шляхом глибокого освоєння музично-теоретичних знань, практичних умінь та навичок.

Структура досвіду музично-виконавської діяльності складається з таких компонентів: рівень музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору; рівень освоєння технології виконання музичного твору; психологічна готовність до виконання музичного твору; рівень володіння уміннями аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; якість виконавської інтерпретації музичного твору.

Компонент "Рівень музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору" відображає наявність необхідних знань, умінь та навичок пізнання виконавцем нотного тексту що передбачає визначення жанру, стилю, форми твору; розгляд засобів художньої виразності, виявлення їх ролі у відтворенні змісту твору, а також створення теоретичної моделі інтерпретаційного задуму.

Компонент "Рівень освоєння технології виконання музичного твору" характеризує процес оволодіння виконавцем нотним текстом /адекватне акустичне відтворення позначень, вибір і освоєння доцільної аплікатури, виявлення та подолання складних для виконання місць, досягнення художньої цілісності виконання/.

Компонент "Психологічна готовність до виконання музичного твору" висвітлює наявність знань, умінь та навичок саморегуляції психічного стану і психофункціонального фону у процесі виконання музичного твору.

Компонент "Рівень володіння уміннями аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору" включає сприймання і аналіз /аналіз якості відтворення жанрово-стильових ознак, музичної форми, засобів художньої виразності, глибини відображення задуму автора/; контроль виконання /аналіз відповідності реального звучання автор-

ському нотному тексту твору, якості виконання попереднім музично-слуховим уявленням виконавця, якості виконання еталону звучання/; корекцію виконання з метою наближення до передбаченого ідеалу звучання.

Компонент "Якість виконавської інтерпретації музичного твору" відображає рівень відповідності реального звучання інтерпретаційному задуму і свідчить про наявність виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму.

Визначаються критерії і рівні сформованості у студентів досвіду музично-виконавської діяльності, надаються якісні характеристики рівням сформованості даного досвіду, виявляється відповідність формування досвіду музично-виконавської діяльності завданням підготовки фахівців даного напрямку.

Критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності полягають у наявності:

- умінь аналізувати музичний твір і обгрунтовувати його інтерпретацію;

- умінь оперувати музично-теоретичними знаннями, практичними уміннями та навичками у процесі освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту музичного твору;

- умінь самонастроювати емоції і психофункціональний фон у процесі виконання музичного твору;

- умінь самостійно аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору;

- виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму.

Проведення констатуючого експерименту дозволило висвітлити фактичний стан формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури. Результати даного експерименту свідчать, що високий рівень сформованості досвіду музично-виконавської діяльності виявили 11,5 % студентів, середній рівень - 59,1 % студентів і низький рівень - 29,4 % студентів. Переважання середнього рівня пояснюється тим, що студенти до вступу у вуз мали середню спеціальну освіту, отриману в музичних училищах та училищах культури і певний, спонтанно накопичений досвід музично-виконавської діяльності.

За результатами констатуючого експерименту можна зробити висновок, що формування досвіду музично-виконавської діяльності - важливого фактору професійної підготовки, фактично залишається поза

увагою і не реалізується у навчальному процесі. Зрозуміло, що таке становище негативно впливає на якість професійної підготовки студентів. Вирішення даної проблеми можливе шляхом впровадження у навчальний процес системи, спроможної забезпечити якісний взаємозв'язок вивчення всіх спеціальних дисциплін з належним спрямуванням на формування досвіду музично-виконавської діяльності.

У розділі 2. "Особливості формування досвіду музично-виконавської діяльності" розглядаються складові елементи процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності, що сукупно створюють оптимальну систему; аналізуються хід і результати формувчого експерименту.

Складовими елементами системи формування досвіду музично-виконавської діяльності є: блок теоретичного і практичного освоєння музичного твору, блок практичної музично-виконавської діяльності, блок вивчення досвіду музично-виконавської діяльності.

Застосування блоку теоретичного і практичного освоєння музичного твору передбачало формування у студентів необхідних знань, практичних умінь та навичок музично-теоретичного і виконавського аналізу твору, а також свідомого освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту твору. В структурі блоку були визначені такі елементи: пізнання музичного твору і освоєння нотного тексту музичного твору.

Блок практичної музично-виконавської діяльності застосовувався з метою формування у студентів необхідних знань, умінь та навичок самонастроювання емоцій у процесі виконання твору; умінь аналізувати, контролювати і коригувати виконання твору; умінь якісно відтворювати виконавську інтерпретацію твору. Даний блок складався з елементів: виконавська діяльність у навчальному процесі і концертні виступи.

Блок вивчення досвіду музично-виконавської діяльності був спрямований на формування у студентів умінь та навичок аналізу досвіду музично-виконавської діяльності викладача з спеціального інструменту та відомих музикантів минулого і сучасності. Елементами структури даного блоку стали: освоєння основних принципів роботи викладача над музичним твором і вивчення особливостей концертної діяльності відомих музикантів.

Застосування названих елементів дозволило організувати цілеспрямоване формування знань, практичних умінь та навичок, що містять всі компоненти досвіду музично-виконавської діяльності у відповідності з визначеними критеріями.

У даному розділі викладається зміст експериментально-дослідної роботи, яка передбачала вивчення практичних можливостей запропонованої системи формування досвіду музично-виконавської діяльності та перевірку ефективності розробленої методики її реалізації.

Формуючий експеримент проходив в умовах індивідуального навчання у класі спеціального інструменту. Учасники дослідної роботи були розподілені на експериментальну і контрольну групи по 20 осіб у кожній. Контрольна група учасників навчалась за традиційною методикою. У навчальний процес експериментальної групи була впроваджена система формування досвіду музично-виконавської діяльності. У ході формуючого експерименту рівень засвоєння студентами музично-теоретичних знань, практичних умінь та навичок постійно контролювався за допомогою цілеспрямованого спостереження і аналізу музично-виконавської діяльності учасників експерименту /включаючи підготовку до неї/ у класі спеціального інструменту, під час концертних виступів, а також шляхом спілкування з студентами, бесід, інтерв'ювання, анкетування, тестування.

Експериментально-дослідна робота була розподілена на три етапи, кожен з яких передбачав реалізацію у навчальному процесі трьох основних блоків системи формування досвіду музично-виконавської діяльності і мав свої завдання, відповідні засоби і прийоми педагогічного впливу на студентів.

Перевірка результативності формуючого експерименту здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів експериментальної і контрольної груп. Враховувалися ті обставини, що на початку експерименту учасники цих груп виявили майже однаковий рівень сформованості досвіду музично-виконавської діяльності.

Протягом формуючого експерименту здійснювалися проміжні виміри формування досвіду музично-виконавської діяльності по кожному з етапів дослідження. Для досягнення вірогідності отриманих результатів було розроблено шкалу оцінних показників сформованості досвіду музично-виконавської діяльності, яка дозволила виявити особливості динаміки його формування. Після проведення поетапних вимірів були одержані підсумкові контрольні дані за програмою констатуючого експерименту. В експериментальній групі після завершення формуючого експерименту високий рівень сформованості досвіду музично-виконавської діяльності виявили 36 % студентів, середній рівень - 60 % студен-

тів, низький рівень - 4 % студентів. Відповідно у контрольній групі високий рівень був зафіксований у 1 % студентів, середній рівень у 71 % студентів, низький рівень у 28 % студентів. Аналіз одержаних даних дозволив констатувати суттєвий якісний зріст показників по кожному компоненту досвіду музично-виконавської діяльності у студентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною. На основі цих показників було співставлено вихідні та кінцеві дані за рівнями сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів експериментальної і контрольної груп.

В експериментальній групі показники високого рівня підвищилися на 34 %, показники середнього рівня знизилися на 2 %, показники низького рівня сформованості досвіду музично-виконавської діяльності знизилися на 32 %. В контрольній групі показники високого рівня сформованості даного досвіду залишилися незмінними / 1% /, показники середнього рівня підвищилися на 8 %, показники низького рівня знизилися на 8 %.

Учасники експериментальної групи виявили позитивні зміни у ставленні до музично-виконавської діяльності, значно підвищився рівень їх виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму. Поряд з порівняльним аналізом експериментальних даних, які дозволили виявити сформованість кожного компоненту досвіду музично-виконавської діяльності для всієї вибірки уцілому і для кожної групи окремо, було відображено отримані дані в значеннях, що наближуються до абсолютного вияву кожного компоненту даного досвіду.

Результати формуючого експерименту дозволили зробити висновок про ефективність застосованої у навчальному процесі оптимальної системи формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності. Аналіз експериментально-дослідної роботи свідчить про підтвердження правомірності висунутої гіпотези, згідно якої ефективність формування досвіду музично-виконавської діяльності можлива за умови застосування оптимальної системи навчання і науково обґрунтованої методики її реалізації.

У висновках підводяться підсумки дослідження, формулюються узагальнюючі положення.

1. Досвід музично-виконавської діяльності є сутнісною характеристикою особистості виконавця, що відображає вищий рівень оволодіння цією діяльністю, який досягається шляхом глибокого освоєння музично-теоретичних знань, практичних умінь та навичок.

2. Діяльнісний підхід до вивчення досвіду музично-виконавської діяльності дозволив визначити і науково обґрунтувати структуру даного досвіду, яка включає такі компоненти: рівень музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору; рівень освоєння технології виконання музичного твору; психологічна готовність до виконання музичного твору; рівень володіння уміннями аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; якість виконавської інтерпретації музичного твору.

3. Визначені і науково обґрунтовані критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури, які полягали у наявності: умінь глибоко аналізувати музичний твір і обґрунтовувати його інтерпретацію; умінь оперувати музично-теоретичними знаннями, практичними уміннями та навичками у процесі освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту музичного твору; умінь самонастроювати емоції і психофункціональний фон у процесі виконання музичного твору; умінь самостійно аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму.

4. Результати констатувчого експерименту засвідчили відсутність цілеспрямованого формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності, що негативно відбивається на якості професійної підготовки фахівців у галузі художньої творчості.

5. Розроблені і науково обґрунтовані складові компоненти процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності, які сукупно створюють оптимальну систему, структурними елементами якої є: блок теоретичного і практичного освоєння музичного твору; блок практичної музично-виконавської діяльності; блок вивчення досвіду музично-виконавської діяльності.

До структури блоку теоретичного і практичного освоєння музичного твору увійшли елементи: пізнання музичного твору /музично-теоретичний і виконавський аналіз твору/, освоєння нотного тексту музичного твору /освоєння технології виконання, освоєння художнього змісту твору/.

Блок практичної музично-виконавської діяльності включав елементи: виконавська діяльність у навчальному процесі /освоєння психологічних особливостей музично-виконавської діяльності, оволодіння уміннями і навичками аналітико-коригувальної діяльності/, концертні виступи /реалізація художньої концепції музичного твору у звучанні, встановлення емоційно-психологічного взаємозв'язку з слухачами/.

Блок вивчення досвіду музично-виконавської діяльності складався з елементів: освоєння основних принципів роботи над твором викладача /освоєння особливостей технології гри, освоєння особливостей роботи над художнім образом/, вивчення особливостей концертної діяльності відомих музикантів /аналіз концертних виступів, виявлення і аналіз варіантів інтерпретації творів/.

6. Аналіз результатів формувчого експерименту засвідчив ефективність застосованої у навчальному процесі дисципліни "Спеціальний інструмент" системи формування досвіду музично-виконавської діяльності і методики її реалізації.

Зміст дисертації відображений у публікаціях:

1. Формування виконавського досвіду у студентів диригентсько-оркестрових спеціалізацій //Збірник статей аспірантів КДІКу.- Київ, 1995.- С. 213-216

2. Освоєння музичного твору як компонент музично-виконавської діяльності студентів вузів культури /Київ. держ. ун-т культури і мистецтв.- Київ, 1997.- 12 с.- Укр.- Деп. у ДНТБ України 12.01.98, № 31 - Ук98

3. Досвід музично-виконавської діяльності у фаховій підготовці студентів вузів культури /Київ. держ. ун-т культури і мистецтв.- Київ, 1997.- 15 с.- Укр.- Деп. у ДНТБ України 12.01.98, № 32 - Ук98

4. Теоретичні аспекти проблеми формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури /Київ. держ. ун-т культури і мистецтв.- 14 с.- Укр.- Деп. у ДНТБ України 12.01.98, № 33 - Ук98

5. Музично-теоретичний аналіз в системі формування досвіду музично-виконавської діяльності /Київ. держ. ун-т культури і мистецтв. Київ, 1997.- 8 с.- Укр.- Деп. у ДНТБ України 12.01.98, № 34 - Ук98

6. Теоретичні питання формування творчого мислення у студентів оркестрових спеціалізацій //Проблеми розвитку художньої культури: Всеукр. наук. конф., 27-28 квітня: Тези доп.- К., 1994.- С. 150-152

А Н О Т А Ц І Я

ХЛЄБНІКОВА О.В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури.- Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - методика викладання музики та методика музичного виховання.- Київський державний університет культури і мистецтв.- Київ, 1998.

У дисертаційному дослідженні розглянуто проблему формування досвіду музично-виконавської діяльності як складової частини фахової підготовки музикантів-інструменталістів у вузах культури. Визначено критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів, обґрунтовано складові компоненти фо мування досвіду музично-виконавської діяльності та експериментально апробована у навчальному процесі дисципліни "Спеціальний інструмент" методика формування досвіду музично-виконавської діяльності за запропонованою схемою.

Ключові слова: досвід музично-виконавської діяльності, фахова підготовка студентів, спеціальний інструмент.

А Н Н О Т А Ц И Я

ХЛЕБНИКОВА О.В. Формирование опыта музыкально-исполнительской деятельности у студентов вузов культуры.- Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специ ьности 13.00.02 - методика преподавания музыки и методика музыкального воспитания.- Киевский государственный университет культуры и искусств.- Киев, 1998.

В диссертационном исследовании рассмотрена проблема формирования опыта музыкально-исполнительской деятельности как составной части специальной подготовки музыкантов-инструменталистов в вузах культуры. Определены критерии сформированности опыта музыкально-исполнительской деятельности у студентов, обоснованы составные компоненты процесса формирования опыта музыкально-исполнительской деятельности и экспери-

ментально апробирована в учебном процессе дисциплины "Специальный инструмент" методика формирования опыта музыкально-исполнительской деятельности по предложенной схеме.

Ключевые слова: опыт музыкально-исполнительской деятельности, специальная подготовка студентов, специальный инструмент.

ANNOTATION

KHLEBNIKOVA O.V. Formation of an experience of musical-performing activity at the students of the higher educational institutions of culture. - Manuscript.

Thesis for scientific degree of the Candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.02. - methodology of music teaching and methodology of musical upbringing. - Kiev State University of Culture and Art. - Kiev, 1998.

The thesis research considers the problem of experience formation of musical-performing activity as a constituent part of special preparation of musicians instrumentalists in the higher educational institutions of culture. Criteria of experience formation of musical-performing activity of the students are determined, constituent components of formation process of musical performing activity are based and methodology of experience formation of musical performing activity on the enclosed scheme is experimentally tested in the educational process of the subject «Special instrument».

Key words : experience of musical-performing activity, special preparation of students, special instrument.